JULIUS OPPENHEIMER

WYNALAZCA ZE SZPROTAWY

MACIEJ BORYNA
MUZEUM ZIEMI SZPROTAWSKIEJ
SZPROTAWA 2024

* * *

Julius Robert Oppenheimer urodzony w Nowym Jorku jest nazywany ojcem bomby atomowej, a Julius Oppenheimer ze Szprotawy był wynalazcą oleju dziewiarskiego!

Na ślad zapomnianego wynalazcy trafiliśmy przez zupełny przypadek. Otóż na zabytkowym cmentarzu żydowskim w Szprotawie zachowała się ściana grobowca rodzinnego Oppenheimerów. Już niejeden badał kwestię potencjalnego pokrewieństwa z przodkami słynnego ojca bomby atomowej.

W czasach III Rzeszy szprotawski cmentarz zdewastowano. Na szczęście niezupełnie. Już z daleka widać napis na grobowcu FAMILIE OPPENHEIMER, pod nim zaś leży odłupana gwiazda Dawida. W ścianę były wmurowane dwie marmurowe tablice, jednej już nie ma, a druga mocno czymś oberwała. Ale udaje się jeszcze odszyfrować inskrypcję w języku niemieckim informującą, że tu spoczywa właściciel fabryki Julius Oppenheimer, żyjący w XIX wieku.

Grobowiec Oppenheimerów w Szprotawie, ul. Kraszewskiego (fot. Autor).

Podjęliśmy ten trop i okazało się, że mamy do czynienia z nieprzeciętną postacią. Z akt Archiwum Państwowego wynika, że Julius Oppenheimer był właścicielem fabryki oleju przy obecnej ul. Młynarskiej w Szprotawie. Jedna z berlińskich gazet z 1868 roku zawiera ogłoszenie o sprzedaży wysokiej jakości oleju dziewiarskiego bezpośrednio od wynalazcy Juliusa Oppenheimera ze Szprotawy. Nieco więcej o osobliwym produkcie dowiadujemy się z niemieckiej gazety biznesowej z 1867 roku. Odkwaszony rafinowany olej powstawał na bazie rzepaku ozimego. Był tańszy i wydajniejszy od oleju drzewnego, a służył jako środek smarowniczy w przemyśle dziewiarskim i maszynowym.

Płyta nagrobna Juliusa Oppenheimera (fot. Autor).

Patent wynalazcy podparty był referencjami i atestami. Badania chemiczne wykazały, że olej nie tylko był pozbawiony kwasów mineralnych, ale posiadał również doskonałą ziarnistość jako środek smarujący do urządzeń mechanicznych. Huta Wilhelma w Iławie zaświadczała o jego wysokiej jakości przy stosowaniu w maszynach parowych, transmisjach i warsztatach.

Z ogłoszenia w Nationalzeitung z 1867 roku wynika, że olej Oppenheimera oferowany był także jako impregnat natłuszczający do wełny. W ofercie fabryki występuje ponadto olej lniany.

Szprotawski Oppenheimer jest wymieniany także wśród wystawców światowej wystawy w Wiedniu w 1873 roku. Jego fabryka oleju zlokalizowana była na Wyspie Młyńskiej, w sąsiedztwie młyna górnego.

Lokalizacja grobowca Oppenheimera:
https://maps.app.goo.gl/RMjxVyyrmq1zvaC37

Okolica górnego młyna w Szprotawie na pocz. XX wieku (for. Arch.).

Entsäuertes raffinirtes Rüböl wird von J. Oppenheimer in Sprottau aus Winterraps bereitet und besitzt die zum Surrogat für Baumöl in seiner Anwendung in Garnspinnereien erforderliche Beschaffenheit in solchem Grade, daß die Industriellen, welche sich der neuen Erfindung bedienen, derselben das feinste, rohweiße und gefärbte Garn verdanken.

Da Herr Oppenheimer sein entsäuertes raffinirtes Rüböl um 7 Thlr. billiger pro Centner als Baumöl notirt, da sich dasselbe auch als bestes und wohlfeilstes Schmiermaterial für Maschinen aller Art empfiehlt, in Garnwebereien ferner die Maschinenbeschläge nicht angreift, so ist nur zu wünschen, daß sich dieses Oel in diejenigen Wollspinnereien und Maschinenbauanstalten, wo es noch nicht vertreten ist, baldigst Eingang verschaffe.

Schließlich lassen wir noch einige Atteste folgen, die das Gesagte bescheinigen.

Herr Fabrikbesitzer Julius Oppenheimer hierselbst übergab mir einige Proben seines raffinirten Rüböles zur chemischen Prüfung. Dasselbe zeigte sich nicht nur frei von jeglicher Spur Mineralsäure, sondern auch von ganz vorzüglicher Fettgrädigkeit, so daß es als Schmiermittel für Maschinentheile unbedenklich angewendet, und zu diesem Zwecke als ganz besonders geeiguet, empfohlen werden kann.

Dies bescheinige ich hierdurch der Wahrheit gemäß.

Sprottau, den 5. März 1867.

C. Schneider, Apotheker und Chemiker.

Herrn Julius Oppenheimer in Sprottau bescheinige ich hiermit gern, daß sein entsäuertes Rüböl in der Wollenspinnerei an Güte das Baumöl in jeder Hinsicht vollständig ersetzt.

Ich habe sogar feine Garne damit gesponnen und nur 14 % seines Rüböls, denselben Procentsatz den ich beim Baumöl zu benutzen pflege, verwandt.

Bis jetzt habe ich noch keinen nachtheiligen Einfluß auf die Beschläge entdecken können.

Guben, den 2. März 1867. E. P. Schlief.

Herrn Julius Oppenheimer, Sprottau. Es gereicht uns zum Vergnügen, Ihnen hierdurch zu bescheinigen, daß wir Ihr entsäuertes raff. Rüböl seit 2 Jahren als Schmier-Material bei unseren Dampfmaschinen und Transmissionen in unseren Werkstätten anwenden, und daß sowohl die gute Qualität als auch der billige Preis uns veranlassen, dasselbe zu obigen Zwecken ausschließlich zu verwenden.

Wilhelmshütte, den 4. März 1867.

Maschinen-Bauanstalt & Eisenhüttenwerk Wilhelmshütte.
A. Mestern.

Referencje dla J.Oppenheimera (DIZ, 1867).

Abgelagertes, klares, reines Leinöl
liefert preiswürdig
die Oelfabrik zu Sprottau in Schlesien. [3057]
Julius Oppenheimer.

Entsäuertes raffinirtes Rüböl
empfiehlt als vorzüglich gute Maschinenschmiere und zum Einölen der Wolle für Spinnereien
billigst [3058]
die Oelfabrik zu Sprottau in Schlesien.
Julius Oppenheimer.

Ogłoszenia w Nationalzeitung Nr 61, 6.2.1867

Beggenried, den 9. April 1868. Durrer & Brunner, propriétaires.

Anzeige
für
Wollspinnereien und Tuchfabriken.

Das
Spinnoel
welches in Tuchfabriken und Wollspinnereien seit Jahren zum Einfetten der Wolle mit enormem Nutzen angewendet wird, ist in der bekannten vorzüglichen Qualität
nur direct
vom
Erfinder
Fabrikbesitzer
Julius Oppenheimer
in
Sprottau
zu beziehen.

Ogłoszenie w Beiblatt zum Kladderadatsch, Berlin 24.05.1868.

OPRACOWANIE:
MACIEJ BORYNA
MUZEUM ZIEMI SZPROTAWSKIEJ 2024

Wykorzystane materiały:

Deutsche Illustrirte Zeitung, Nr 22, 1867, s. 172.

Deutschlands Handel und Industrie, Berlin 1867.

Nationalzeitung Nr 61, 6.2.1867.

Beiblatt zum Kladderadatsch, Berlin 24.05.1868.

Zeitschrift des Königl. Preuss. Statist. Bereaus, Berlin 1868.

Officieler General-Catalog-Welt-Ausstellung 1873 in Wien.

Archiwum Państwowe, sygn. 89/955/0/2.10.8/3326 (Bau der Oelfabrik…).